

Svårkontrollerade ogräs

HÖNSHIRS, *Echinochloa crus-galli*

Hönshirs kan etableras i körspår eller i andra delar av fält med svag gröda. Foto: Mattias Andersson

Förekomst och betydelse

Hönshirs räknas som ett av de svåraste och vanligaste ogräsen i världen. Störst problem orsakar ogräset i ris- och sojaodlingar.

I Sverige förekommer hönshirs främst längs sydkusten i Skåne och i Halland, Bohuslän, Blekinge och Småland samt på Öland och Gotland. På senare tid har arten etablerat sig i hela Götaland och Svealand, främst i områden med intensiv djurproduktion och majsodling.

Hönshirs är på stark framfarsch i vissa delar av Sverige. Med stor fröproduktion och ett aggressivt växtsätt är arten ett lika stort problem som flyghavre eller renkavle. Hönshirs föredrar andra växtbetingelser än övriga gräsogräs och trivs på lätta, varma jordar i vårsådda grödor. Det är en tålig växt som klarar både torka och översvämning.

Hönshirs förekommer främst i radodlade grödor som majs, potatis och grönsakskulturer. I vårsäd kan hönshirs dyka upp, främst i körspår eller i fält med glesa grödor. Det finns många fall i världen av resistent populationer av hönshirs eftersom dessa grödor ofta odlas i monokultur, vilket främjar resistensbildning. I Sverige finns ännu inga konstaterade fall av resistent hönshirs.

Biologi

Hönshirs är ett ettårigt, värmeälskade ogräs med en fotosyntes som är anpassad för hög temperatur och svag vattentillgång (C₄-växt). Fröna grov vid en marktemperatur över 13 °C och kan gro under hela sommarperioden. Första bladen är breda, kala och utan tydligt snärp. Plantan blir senare tuvbildande med tillplattade strån. Växten varierar som fullbildad i höjd och kan bli upp till 150 cm hög. En planta kan ge 1000–2000 frön som överlever tio till femton år i marken. Hönshirs trivs vid höga temperaturer. När medeltemperaturen är 15 °C bildas mogna frön på 90 dagar efter uppkomst och vid 18 °C sker samma utveckling på 65 dagar.

Spridnings sätt

Arten sprider sig enbart genom frön och plantorna övervintrar inte. Fröna sprids i första hand med maskiner som tröskor, halmpressar och majshackar och också via inköp eller försäljning av halm. Andra spridningsvägar är fåglar, vildsvin och övriga vilda djur. Hönshirs förekommer i diverse fågelfrö- och viltblandningar, men denna spridningsväg är av mindre betydelse i jordbruket. Utsäde kan vara en spridningsväg, men i utsäde för spannmål eller majs är hönshirs relativt enkelt att rensa bort och även att upptäcka vid en utsädeskontroll.

Frön överlever inte ensilering i åtta veckor. Inte heller överlever de matsmältning, under mer än ett dygn, hos djur.

Förebyggande åtgärder

För dig som redan har drabbats av hönshirs

- Rengöring av tröska och halmpress är en helt avgörande insats
- Gör rent maskiner mellan fält och brukningsenheter

Blad på hönshirs.
Foto: Aarhus universitet

Småplantor av hönshirs påminner lite om småplantor av majs.
Foto: Jordbruksverket

Hönshirs i bestockning.
Foto: Rikard Andersson

Halvstora hönshirsplantor mellan två parceller i en försöksodling av korn.
Foto: Mattias Andersson

- Kontrollera fält i slutet på juli och plocka bort enskilda plantor för att hindra vidare spridning
- Utgå från en väldränerad mark med ett bra pH-värde som ger förutsättningar för att etablera en tät och konkurrenskraftig gröda
- Lämna inte öppen jord i onödan: så ända ut i fältkanten, undvik spårmarkering
- Etablera täta och slutna grödor (hönshirs trivs inte i skugga)
- Putsning kräver återkommande insatser eftersom plantan skjuter nya skott och sätter nya ax
- Undvik halmbärgning och försäljning av halm från infekterade fält
- Höstgrödor i växtföljden motverkar hönshirs

För dig som om ännu inte drabbats av hönshirs

- Ställ krav på rengjorda maskiner vid köp av begagnat, vid inhyrda körslor samt på demomaskiner och redskap. Fråga var maskinen eller redskapet använts tidigare!
- Fyrkantspressar, där en halvfärdig bal följer med från föregående fält, bör vara tömda. Om inte, kontrollera att den halvfärdiga balen är pressad med garanterat hönshirsfri halm.
- Köp inte in ströhalm eller hö från gårdar eller fält med hönshirs. Ogräset riskerar att spridas via halmen i fastgödsel som oftast inte är helt genombrunnen/komposterad.
- Ställ krav på din leverantör att utsädesanalysen visar att utsädet är fritt från hönshirs. Detta gäller även för utsäde till fånggröda, trädor, kantzoner och mellangrödor. Tänk även på riskerna med viltfoder och hö!
- Om du tar eget utsäde, tänk på att det ska vara rensat och fritt från hönshirs innan sådd.

Direkt bekämpning

Hönshirs är relativt enkelt att bekämpa kemiskt och det finns godkända gräsherbicider i alla lantbruksgrödor, förutom i havre. Problemet är ofta att groningen inträffar efter det att den ordinarie ogräsbekämpningen har utförts. Detta kräver en separat behandling, långt fram i grödans utvecklingsstadium, för att få effekt mot sent groende plantor. Observera fram till vilket utvecklingsstadium preparaten får användas enligt registreringarna. I vissa grönsakskulturer kan karenstiden för herbiciderna omöjliggöra kemisk bekämpning.

De första plantorna i fält hittas ofta i samband med infarter till fält eller i områden med svag gröda. Enstaka plantor bör då plockas för hand och tas från fältet. Mindre områden eller delar av fält med stor förekomst putsas av senast i samband med vippgång av hönshirs. Ensidig odling, som exempelvis i majsodling, och behandling med samma typ av preparat (samma verkningsmekanism) år efter år ökar risken för att resistens hos hönshirs kan bildas.

Bekämpning i spannmål (ej havre)

För att bekämpa hönshirs i **korn** kan Event Super/Foxtrot eller Axial 50 EC, Axial One och Timeline användas.

För bekämpning i **vete, rågvete och råg** gäller Event Super/Foxtrot, Hussar Plus OD, Incelo, Cossack OD, Axial 50 EC, Axial One, Avoxa/Harub, och Timeline.

Bekämpning i majs

Hönshirs bekämpas med Maister, Titus, Onyx, Callisto och andra produkter som innehåller mesotrion.

Bekämpning i oljeväxter, potatis, baljväxter och grönsaker m.m.

Hönshirs bekämpas med Agil/Zetrola, Focus Ultra, Select/Select Plus, Titus eller Lentagran, beroende på Kemikalieinspektionens registrering.

Kontrollera alltid preparatets aktuella godkännande i [Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister](#) före användning,

Lär dig mer om hönshirs: Kemisk ogräsbekämpning 2024,
webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/be20.html

Vippor av hönshirs.
Foto: Jordbruksverket

En kraftig etablering av fullbildade hönshirsplantor.
Foto Jordbruksverket